

УДК 81'25:81'373.46

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2025.4.17>

Марина ПОЛХОВСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та перекладу,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, marynapolkhovska@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7971-9469

Анна ОЧКОВСЬКА

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської філології та перекладу,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, ochkovska.anna@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5842-3792

Юлія ЛИСЕЦЬКА

старший викладач кафедри англійської філології та перекладу,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, lysetskayuliia@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6747-5858

СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «ДИПЛОМАТКА»)

Стаття присвячена вивченню специфіки перекладу дипломатичної термінології в українському дубляжі телесеріалу «Дипломатка» (*The Diplomat*, 2023) та виявленню домінуючих перекладацьких стратегій і трансформацій, зумовлених поєднанням галузевої термінології з технічними й дискурсивними обмеженнями аудіовізуального перекладу. Дослідження спрямоване на оцінювання якості відтворення дипломатичної лексики з позицій термінологічної коректності, функціональної адекватності та відповідності нормам сучасної української мови. Матеріалом дослідження слугували репліки персонажів першого сезону серіалу «Дипломатка» в англійському оригіналі та в офіційному українському дубляжі. Методологічну основу становлять зіставний перекладознавчий аналіз, термінологічний аналіз, функціонально-прагматичний підхід та елементи дискурсивного аналізу аудіовізуального тексту. Особливу увагу приділено впливу технічних параметрів дубляжу (синхронізація, темпоральні рамки, візуальний контекст) на вибір перекладацьких рішень. Наукова новизна полягає в системному аналізі дипломатичної термінології як динамічного компонента аудіовізуального дискурсу, що функціонує в умовах поєднання нормативності фахової мови та технічних обмежень дубляжу. На матеріалі українського дубляжу серіалу здійснено типологізацію дипломатичних термінів за тематичними групами та систематизовано перекладацькі стратегії їх відтворення з урахуванням мультимодальності екранного тексту. Установлено, що в українському дубляжі серіалу домінують стратегії прямого еквівалентування, калькування та функціонального аналога, тоді як експлікація й компресія зумовлені передусім технічними вимогами синхронізації. Переклад загалом характеризується високим рівнем термінологічної коректності та прагматичної адекватності, а випадки відхилення від прямої еквівалентності мають функціонально вмотивований характер. Отримані результати можуть бути використані для оптимізації перекладу дипломатичної термінології в українському дубляжі аудіовізуальних творів політико-дипломатичного жанру.

Ключові слова: аудіовізуальний переклад, дубляж, дипломатична термінологія, перекладацька стратегія, перекладацька трансформація, функціональна адекватність.

Maryna Polkhovska, Anna Ochkovska, Yuliia Lysetska. STRATEGIES FOR RENDERING DIPLOMATIC TERMINOLOGY IN UKRAINIAN AUDIOVISUAL TRANSLATION: A CASE STUDY OF THE TV SERIES *THE DIPLOMAT*

The article focuses on examining the specific features of translating diplomatic terminology in the Ukrainian dubbing of the television series *The Diplomat* (2023) and on identifying the dominant translation strategies and transformations conditioned by the interaction between specialized terminology and the technical and discursive constraints of audiovisual translation. The study aims to assess the quality of rendering diplomatic vocabulary in terms of terminological accuracy, functional adequacy, and compliance with the norms of contemporary Ukrainian. The research material comprises the characters' utterances from the first season of *The Diplomat* in the English original and in the official Ukrainian dubbed version. The methodological framework combines contrastive translation analysis, terminological analysis, a functional-pragmatic approach, and elements of discourse analysis of audiovisual texts. Particular attention is paid to the influence of technical parameters of dubbing (synchronization, temporal constraints, and visual context) on translation decisions. The scientific novelty of the study lies in a comprehensive consideration of diplomatic terminology as a dynamic component of audiovisual discourse functioning at the intersection of professional language normativity and the technical limitations of dubbing. Based on the Ukrainian dubbed version of the series, diplomatic terms are classified into thematic groups,

and translation strategies for their rendering are systematized with regard to the multimodality of screen texts. The findings demonstrate that the Ukrainian dubbing of the series is dominated by strategies of direct equivalence, calquing, and functional analogy, whereas explicitation and compression are primarily determined by technical requirements of synchronization. Overall, the translation is characterized by a high level of terminological accuracy and pragmatic adequacy, while deviations from direct equivalence are largely functionally motivated. The results obtained may be used to optimize the translation of diplomatic terminology in Ukrainian dubbing of audiovisual works within the political and diplomatic genre.

Key words: audiovisual translation, dubbing, diplomatic terminology, translation strategy, translation transformation, functional adequacy.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку аудіовізуального перекладу характеризується зростанням попиту на якісну локалізацію іншомовного медіаконтенту, що зумовлено глобалізацією комунікативного простору, поширенням стрімінгових платформ та підвищенням мовно-культурної чутливості глядацької аудиторії. У сучасних дослідженнях аудіовізуальний переклад розглядається не лише як технічний процес, а як соціально й культурно значуща діяльність, що впливає на формування уявлень про іншомовні реалії в цільовій культурі [11; 13]. У цьому контексті Україна як активний учасник міжнародної комунікації потребує високопрофесійного перекладу аудіовізуальних творів різних жанрів, зокрема політико-дипломатичних драм.

Телесеріал «Дипломатка» (*The Diplomat*, 2023), створений Деборою Кан для платформи Netflix, належить до жанру політичної драми та поєднує елементи трилера, сімейної драми й дипломатичного наративу. Його специфіка полягає у високій концентрації дипломатичної термінології, політичного жаргону, протокольної лексики та культурно маркованих елементів, що створює значні труднощі для перекладу, особливо в умовах дубляжу.

Дипломатична термінологія є окремою підсистемою фахової лексики, якій притаманні стандартизованість, міжнародна уніфікація та конвенційність уживання. Вона охоплює поняття, пов'язані з міжнародними відносинами, дипломатичним протоколом, переговорними процедурами, консульською діяльністю та міжнародним правом [4; 5]. В умовах аудіовізуального перекладу дипломатична термінологія функціонує в особливому дискурсивному середовищі, де має одночасно зберігати термінологічну точність і забезпечувати комунікативну природність, темпоритмічну узгодженість та стилістичну цілісність тексту [9].

Проблема адекватного перекладу дипломатичної термінології в аудіовізуальних текстах набуває особливої актуальності у зв'язку з активним розвитком українського дубляжу. На відміну від субтитрування,

дубляж передбачає повну заміну оригінальної звукової доріжки, що зумовлює необхідність урахування синхронізації, інтонаційної відповідності та прагматичної адаптації висловлювань [13]. Додатковим ускладнювальним чинником є те, що українська дипломатична термінологія перебуває в процесі активної кодифікації та стандартизації, зумовленої інтенсифікацією міжнародних контактів і євроатлантичною інтеграцією України [10].

Науково-практична значущість дослідження перекладу дипломатичної термінології в українському дубляжі телесеріалу «Дипломатка» полягає в можливості осмислення процесів адаптації міжнародної термінології до норм сучасної української літературної мови в межах аудіовізуального дискурсу. Аналіз перекладацьких рішень дозволяє виявити ефективні стратегії відтворення фахової лексики для масової аудиторії без втрати професійної достовірності.

Актуальність дослідження підтверджується зростанням кількості україномовного аудіовізуального контенту політико-дипломатичної тематики та формуванням запиту на переклад, що поєднує термінологічну коректність із мовною природністю, що підтверджується сучасними емпіричними дослідженнями якості дубляжу в професійному середовищі [15].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження перекладу дипломатичної термінології в аудіовізуальних текстах формується на перетині кількох напрямів перекладознавства: термінологічного перекладу, аудіовізуального перекладу (AVT) та лінгвістики міжнародних відносин. Такий міждисциплінарний підхід зумовлений специфікою дипломатичної термінології, яка поєднує високий рівень стандартизації з функціонуванням у різних комунікативних і жанрових умовах, зокрема в художніх аудіовізуальних творах.

Проблеми перекладу політичної й дипломатичної термінології ґрунтовно досліджувалися в працях українських учених. Т. Кияк у межах лінгвістики фахових мов розгля-

дав системність термінології та принципи її перекладу, наголошуючи на необхідності збереження поняттєвої точності [3]. Значний внесок зробив В. Карабан, чії праці з англо-українського перекладу термінології та безеквівалентної лексики сформували методологічну базу для аналізу перекладацьких трансформацій у сфері міжнародної комунікації [2]. Політичний і дипломатичний дискурс як об'єкт перекладу також осмислювався в дослідженнях А. Науменка [7], О. Огуя [8] та Н. Кондратенко [5], які описували функціональні, стилістичні та прагматичні особливості дипломатичної мови. Сукупно ці праці заклали теоретичні засади розуміння дипломатичної термінології як окремої підсистеми фахової мови.

Паралельно активно розвивається напрям аудіовізуального перекладу. В українському перекладознавстві вагомими є дослідження О. Матвієнко [6], присвячені кіноперекладу та культурно маркованим елементам, Л. Коломієць [4] щодо проблем синхронізації та прагматичної адаптації в дубляжі, а також Н. Зарицької [1], яка аналізувала переклад реалій у кінодискурсі.

Зарубіжна теоретична база представлена працями Х. Діаса Сінтаса, Ф. Чауме [11], Я. Педерсена [13] та П. Ореро [12], які розробили концепції мультимодальності, норм АУТ і типології обмежень аудіовізуального перекладу. У сфері термінології ключовими є підходи К. Сагера [14] та М. Кабре [10], які трактують термін як динамічну одиницю, залежну від дискурсивного контексту.

Попри значний науковий доробок, переклад дипломатичної термінології саме в українському дубляжі серіалів залишається недостатньо вивченим. Бракує комплексних досліджень, які поєднували б термінологічний аналіз із урахуванням технічних обмежень дубляжу та кількісною оцінкою перекладацьких стратегій. Саме ця лакуна зумовлює актуальність подальших досліджень на матеріалі конкретних аудіовізуальних продуктів, зокрема серіалу «Дипломатка».

Мета статті полягає у визначенні та аналізі специфіки перекладу дипломатичної термінології в українському дубляжі телесеріалу «Дипломатка», а також у виявленні основних перекладацьких стратегій і прийомів, застосованих для адаптації термінологічної лексики до вимог аудіовізуального перекладу.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: здійснити класифікацію дипломатичної термінології, представленої в оригінальній версії теле-

серіалу «Дипломатка»; провести зіставний аналіз оригінальних термінологічних одиниць та їх українськомовних відповідників у дубляжі, визначивши типи еквівалентності та ступінь адекватності перекладу; виявити та систематизувати перекладацькі трансформації, застосовані при відтворенні дипломатичної термінології в українському дубляжі, з урахуванням специфіки аудіовізуального перекладу; проаналізувати стратегії адаптації культурно-специфічних елементів дипломатичної термінології та способи досягнення балансу між термінологічною точністю та доступністю для широкої аудиторії; визначити вплив технічних обмежень дубляжу на вибір перекладацьких рішень при відтворенні дипломатичних термінів.

Об'єктом дослідження є дипломатична термінологія в оригінальній англійській версії та українському дубляжі телесеріалу «Дипломатка». Предметом дослідження виступають перекладацькі стратегії, прийоми та трансформації, застосовані при відтворенні дипломатичної термінології в українському дубляжі з урахуванням специфіки аудіовізуального перекладу.

Матеріалом дослідження слугують репліки персонажів телесеріалу «Дипломатка» (перший сезон, 2023), що містять дипломатичну термінологію, в оригіналі та в офіційному українському дубляжі у восьми епізодах сезону.

Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових і спеціальних методів перекладознавчого аналізу. Провідним є зіставний метод, що уможливає порівняння дипломатичної термінології англійського оригіналу телесеріалу та її відтворення в українському дубляжі. Для аналізу функціонування термінологічних одиниць у межах аудіовізуального дискурсу застосовано термінологічний і функціонально-прагматичний підходи, які дозволяють оцінити ступінь термінологічної коректності й комунікативної адекватності перекладу. Елементи дискурсивного аналізу використано для виявлення впливу контексту, жанрових особливостей і технічних обмежень дубляжу на вибір перекладацьких рішень. Узагальнення та систематизація отриманих результатів здійснювалися за допомогою описового та класифікаційного методів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дипломатична термінологія, представлена в досліджуваному телесеріалі, характеризується значною різноманітністю та охоплює кілька тематичних груп, кожна з

яких має власні лексико-семантичні й функціональні особливості, що зумовлює специфіку її відтворення в українському дубляжі.

Першу групу становлять терміни на позначення дипломатичних посад та інституцій, зокрема *ambassador*, *deputy chief of mission*, *chargé d'affaires*, *foreign secretary*, *State Department*, *embassy*, *consulate*. У перекладі цієї групи спостерігається високий рівень стандартизації, оскільки більшість одиниць мають усталені відповідники в українській дипломатичній практиці. Так, *ambassador* послідовно відтворюється як «посол», *embassy* – «посольство», *foreign secretary* – «держсекретар» або «міністр закордонних справ» залежно від контексту, а *State* у значенні урядової установи системно перекладається як «Держдеп», що відповідає медійному вжитку в сучасній українській мові. Назва посади *deputy chief of mission* у дубляжі передається як «заступник голови місії», що є термінологічно коректним і зрозумілим для нефархової аудиторії.

Другу групу формують терміни, пов'язані з дипломатичними процедурами та протоколом: *credentials*, *briefing*, *diplomatic immunity*, *persona non grata*, *demarche*. У серіалі ці одиниці часто функціонують у динамічному діалогічному контексті, що впливає на вибір перекладацьких рішень. Наприклад, *credentials* у сценах офіційних призначень перекладається як «акредитація посла», а *briefing* у дубляжі в окремих випадках нейтралізується до «нарада», що зумовлено вимогами синхронізації та прагненням до природності усного мовлення. Скорочена форма *PNG* (*persona non grata*) у репліках персонажів функціонує як елемент внутрішнього професійного жаргону; в українському перекладі вона експлікується як «оголосити небажаною особою», що забезпечує зрозумілість без втрати інституційного змісту.

Третю групу становлять терміни з царини міжнародних відносин і зовнішньої політики: *foreign policy*, *national security*, *sanctions*, *alliance*, *intelligence*. У дубляжі вони, як правило, відтворюються прямими відповідниками («зовнішня політика», «національна безпека», «санкції», «альянс»), однак у низці випадків зазнають контекстуальної конкретизації. Так, *intelligence* залежно від ситуації перекладається як «розвідка» або «розвідувальні дані», а *number two* в професійному вжитку передається як «заступник голови місії», що відповідає прагматичному змісту оригіналу.

Четверта група охоплює військово-дипломатичну термінологію, актуалізовану

сюжетною лінією серіалу: *war criminal*, *terrorist attack*, *ISIS*, *CIA chief of station*, *NSA*, *SIGINT*, *SCIF*. У перекладі цієї групи домінує стратегія прямого еквівалентування: *war criminal* – «військовий злочинець», *ISIS* – «ІДІЛ», *NSA* – «АНБ», *CIA chief of station* – «глава резидентури ЦРУ». Абревіатура *SCIF* у дубляжі передається описово як «захищене приміщення» або «сховище», що зумовлено відсутністю усталеного українського відповідника та необхідністю забезпечення зрозумілості.

П'яту групу становить юридично-дипломатична термінологія: *international law*, *indictment*, *jurisdiction*. Для якої принциповими є семантична точність і відповідність усталеній українській правничій номінації. Показовим є випадок терміна *indictment*, який в українському дубляжі серіалу передано як «вердикт». Таке рішення можна кваліфікувати як прагматично орієнтовану, але термінологічно дискусійну заміну, оскільки в англо-американській правовій традиції *indictment* позначає офіційне висунення обвинувачення/обвинувальний акт, тоді як «вердикт» пов'язаний із підсумковим рішенням (зокрема рішенням присяжних). Отже, у перекладі спостерігається вибір в бік результативності, що зумовлюється темпоральними обмеженнями дубляжу та прагненням до зрозумілості для масової аудиторії.

Аналіз термінологічного наповнення телесеріалу засвідчує, що дипломатична термінологія функціонує в тексті не ізольовано, а в поєднанні з розмовною лексикою, сленгом, евфемізмами та емоційно забарвленими висловлюваннями. Це створює специфічний стилістичний ефект реалістичності та професійної автентичності, який необхідно зберегти в перекладі.

Так, у низці сцен дипломатичні терміни вживаються в розмовно-експресивному контексті, що знижує формальність висловлювання без втрати його інституційного змісту. Наприклад, у репліці “*This is a diplomatic nightmare*” термін *diplomatic* поєднується з емоційно маркованим іменником *nightmare*, який у перекладі відтворено як «це дипломатичний кошмар». Таке поєднання фархового прикметника з розмовно-експресивною лексемою підсилює емоційне напруження сцени та водночас зберігає термінологічну точність. Характерним є також використання евфемізмів у поєднанні з дипломатичною та безпековою термінологією. Наприклад, англійський вислів “*collateral damage*”, який у дипломатичному дискурсі виконує евфемістичну функцію, вживається в серіалі

поряд із емоційними репліками персонажів. В українському дубляжі він передається як «побічні втрати», що відповідає усталеній дипломатичній практиці та зберігає прагматичну функцію пом'якшення негативної інформації. Наприклад, у репліці *This alliance is hanging by a thread* термін *alliance* поєднується з ідіоматичним висловом, що в українському дубляжі відтворено як «цей альянс тримається на волосині», зберігаючи як термінологічну точність, так і образність. Аналогічно, метафоричне *to be on fire* у контексті безпекової загрози передається як «під загрозою», що забезпечує прагматичну адекватність.

Поєднання дипломатичної термінології з образною, розмовною та метафоричною лексикою формує в серіалі «Дипломатка» гібридний тип політико-дипломатичного дискурсу, у межах якого фахові номінації функціонують у динамічному, емоційно насиченому мовленні. Збереження цього балансу в українському дубляжі потребує системного добору перекладацьких рішень, здатних одночасно забезпечити термінологічну точність і комунікативну природність.

У зв'язку з цим доцільним є виокремлення та аналіз основних перекладацьких стратегій, застосованих при відтворенні дипломатичної термінології в українському дубляжі телесеріалу. Однією з ключових у цьому процесі є стратегія прямого відповідника, яка застосовується до термінів, що мають усталені й нормативно закріплені еквіваленти в українській мові, зокрема, *diplomat* – «дипломат», *protocol* – «протокол», *war criminal* – «військовий злочинець», *international law* – «міжнародне право». Використання прямих відповідників у дубляжі забезпечує термінологічну коректність і відповідає очікуванням обізнаної аудиторії. В українському дубляжі серіалу ця стратегія домінує при відтворенні базових дипломатичних і правових понять, що сприяє збереженню професійного характеру діалогів.

Транскодування використовується для міжнародних термінів, які закріпилися в українському медійному та фаховому вжитку. У дубляжі це, зокрема, *summit* – «саміт», *debriefing* – «дебріфінг», такі одиниці відтворюються з урахуванням фонетичних норм української мови, що забезпечує природність звучання та впізнаваність для глядача.

Калькування реалізується у випадках, коли структура англійського терміна допускає послідовний переклад компонентів без втрати змісту. Наприклад, *deputy chief of*

mission передається як «заступник голови місії», *bilateral talks* – «двосторонні переговори», *career officer* – «кадровий чиновник», *political appointee* – «політичний ставленик». Така стратегія зберігає внутрішню мотивованість терміна та полегшує його сприйняття нефаховою аудиторією.

Функціональний аналог застосовується для позначення культурно-специфічних інституцій і посад, що не мають повних відповідників в українській дипломатичній системі. Так, *State Department* у дубляжі передається як «Державний департамент» або скорочено «Держдеп», а *Secretary of State* – як «держсекретар». Подібні рішення відображають прагнення до балансу між інституційною точністю та комунікативною зручністю.

Експлікація (описовий переклад) використовується у випадках, коли пряме відтворення терміна ускладнює сприйняття. Наприклад, *intelligence* залежно від контексту передається як «розвідка» або «розвідувальні дані», *security clearance* – як «допуск до таємної інформації», *CIA chief of station* – як «глава резидентури ЦРУ». Ця стратегія особливо актуальна в дубляжі, де глядач не має змоги повернутися до попереднього фрагмента для уточнення значення.

Аналіз перекладацьких рішень свідчить про активне використання лексичних трансформацій. Конкретизація спостерігається у випадках, коли скорочене позначення уточнюється контекстуально: у репліці *“We need to talk to the people at State”* одиниця *State* передається як «людей із Держдепу». Генералізація використовується рідше, зокрема коли *deputy chief of mission* у динамічному діалозі передається як «заступник посла». Модуляція простежується у фразі *“He’s PNG”*, що в дубляжі експлікується як «його оголосять небажаною особою», тобто через наслідок інституційної дії.

Значна частина дипломатичної термінології телесеріалу «Дипломатка» містить культурно-специфічні елементи, пов'язані з особливостями американської та британської дипломатичних систем. Адаптація цих елементів до українського культурного контексту становить окрему проблему перекладу.

Назви американських урядових структур та посад часто потребують експлікації або адаптації. Наприклад, *Foreign Service Officer* (американський дипломат кар'єрної служби) не має прямого еквівалента в українській системі, тому передається як «співробітник дипломатичної служби». Термін *Chief of Staff*, що в американській системі позначає керівника апарату, може вимагати уточнення

контексту – «керівник апарату Білого дому» або просто «керівник апарату» залежно від того, наскільки зрозуміло з візуального контексту, про яку установу йдеться.

Особливої уваги потребують реалії британської дипломатичної системи, оскільки дія серіалу відбувається в Лондоні. *Foreign Secretary* (британський міністр закордонних справ) може перекладатися із збереженням британської специфіки «міністр закордонних справ Британії» або нейтралізуватися до «глава МЗС», хоча останній варіант втрачає культурну конкретику. *Kingmaker* відтворюється в українському дубляжі як «слуга короля», що є прикладом семантично спрощеної адаптації метафоричного політичного терміна. В англійському політичному дискурсі *kingmaker* позначає неформального впливового актора, який не обіймає найвищої посади, проте має вирішальний вплив на ухвалення ключових політичних рішень або просування конкретних осіб. Український відповідник «слуга короля» частково зберігає ієрархічну асоціацію та ідею близькості до центру влади, однак водночас редукує конотативний компонент політичного впливу, замінюючи його більш загальним образом підлеглості.

Загалом переклад реалій дипломатичної та політичної системи в серіалі «Дипломатка» характеризується варіативністю стратегій – від збереження національної специфіки до її часткової нейтралізації. Вибір перекладацького рішення зумовлюється балансом між термінологічною точністю, культурною маркованістю та вимогами аудіовізуального формату, що підтверджує дискурсивну залежність дипломатичної термінології в художньому серіалі.

Протокольні звертання та форми вітань також несуть культурно марковане навантаження, оскільки відображають ієрархічність, формальність і традиції дипломатичного спілкування в англійському середовищі. Звертання на кшталт *Madam Ambassador*, *Mr. Secretary* або *Your Excellency* у британсько-американському контексті мають чітко закріплені прагматичні функції, які не завжди мають прямі відповідники в українській мовній практиці. У перекладі такі одиниці часто зазнають функціональної адаптації: або шляхом добору найближчого офіційного еквівалента («пані посол», «пан міністр»), або через редукцію формули звертання з метою збереження природності усного мовлення, що відповідає рекомендаціям щодо прагматичної адекватності в аудіовізуальному перекладі [9; 13].

Культурно-специфічними є також інституційні та політико-правові реалії, зокрема назви процедур (*Senate confirmation hearing*,

back-channel communication), які потребують або описового перекладу, або контекстуальної конкретизації. В умовах дубляжу перекладач змушений шукати компроміс між точністю відтворення реалії та її зрозумілістю для масової аудиторії, що особливо актуально для серіалів політико-дипломатичної тематики [11].

З погляду теорії термінології, застосування описових або нейтралізованих відповідників у таких випадках узгоджується з комунікативною концепцією терміна М. Т. Кабре, згідно з якою термін у дискурсі може змінювати ступінь спеціалізованості залежно від адресата та ситуації спілкування. В аудіовізуальному перекладі це означає допустимість часткової де-термінологізації за умови збереження ключового змісту [10].

Отже, адаптація культурно-маркованих елементів у серіалі «Дипломатка» базується на поєднанні стратегій функціонального еквівалентування, описового перекладу та контекстуальної нейтралізації. Такий підхід дозволяє зберегти інституційну й культурну специфіку дипломатичного дискурсу, водночас забезпечуючи зрозумілість і комунікативну ефективність перекладу для українського глядача, що узгоджується з сучасними підходами до аудіовізуального перекладу [9; 10].

Одним із визначальних чинників вибору перекладацьких рішень у процесі дубляжу телесеріалу «Дипломатка» є технічні обмеження аудіовізуального перекладу, зокрема синхронізація мовлення з артикуляцією акторів, темпоральні рамки реплік та візуальний контекст. Ці параметри безпосередньо впливають на спосіб відтворення дипломатичної термінології, яка часто характеризується багатокомпонентністю та високим рівнем формалізації. Синхронізація з рухом губ (*lip-sync*) зумовлює потребу в скороченні або спрощенні термінів. Унаслідок цього складні номінації типу *bilateral diplomatic engagement* у дубляжі передаються узагальненими формами на кшталт «двосторонні переговори», що дозволяє зберегти основний зміст за мінімального порушення хронометражу. Подібні компресійні рішення узгоджуються з вимогами темпоральної відповідності та не призводять до суттєвих семантичних втрат.

Візуальний контекст також відіграє компенсаторну роль: наявність у кадрі символіки установ, титрів або просторових маркерів дозволяє опускати частину інституційних уточнень у перекладі. Це особливо помітно в сценах офіційних зустрічей, де переклад обмежується функціонально необхідним мінімумом, оскільки додаткова інформація зчитується глядачем візуально.

Аналіз українського дубляжу серіалу «Дипломатка» свідчить про високий рівень термінологічної коректності. Більшість дипломатичних термінів відтворено відповідно до усталених українських відповідників, зафіксованих у нормативних джерелах і практиці офіційного мовлення. Випадки відхилень від прямої еквівалентності здебільшого зумовлені технічними вимогами дубляжу, а не перекладацькими помилками. З погляду функціональної адекватності переклад забезпечує відтворення прагматичного потенціалу оригіналу: терміни зберігають свою інституційну значущість і правильно інтерпретуються в межах сюжетного контексту.

Висновки. Проведене дослідження дозволило проаналізувати особливості перекладу дипломатичної термінології в українському дубляжі телесеріалу «Дипломатка» як прикладу сучасного аудіовізуального твору з високою концентрацією професійно маркованого політико-дипломатичного дискурсу. З'ясовано, що переклад дипломатичних термінів у серіальному форматі здійснюється в умовах постійного балансу між термінологічною точністю, функціональною адекватністю та технічними обмеженнями дубляжу.

У ході аналізу встановлено, що в українському дубляжі серіалу переважають стратегії функціонального еквівалентування, контекстуальної конкретизації та прагматичної нейтралізації. Їх застосування зумовлене як відсутністю прямих інституційних відповід-

ників у національній дипломатичній системі, так і вимогами синхронізації, темпоральної відповідності та природності усного мовлення. Виявлено, що використання компресії та часткової де-термінологізації не призводить до втрати ключових смислів, за умови збереження інституційної ролі терміна в сюжетному контексті.

Український дубляж демонструє прагнення до нормативності, уникає необґрунтованого калькування та забезпечує зрозумілість дипломатичного дискурсу для широкої аудиторії без спрощення його професійного змісту. Водночас дослідження підтвердило наявність низки об'єктивних труднощів, зокрема адаптації культурно-маркованих реалій американської та британської дипломатичних систем, які потребують гнучкого застосування перекладацьких стратегій. Це свідчить про необхідність подальшого методичного осмислення перекладу галузевої термінології в аудіовізуальному форматі.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаються у розширенні корпусу дослідження за рахунок аналізу інших серіалів і фільмів політико-дипломатичного жанру з метою виявлення типових і варіативних перекладацьких рішень. Перспективним напрямом є розроблення спеціалізованих галузевих глосаріїв і рекомендацій для перекладачів аудіовізуального контенту, що сприятиме підвищенню термінологічної послідовності та якості перекладу в майбутніх проектах.

Література:

1. Зарицька Н. М. Лінгвокультурні особливості перекладу реалій у кінодискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія Філологічна*. 2018. Вип. 70. С. 210–215.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2018. 608 с.
3. Кияк Т. Р. Проблеми термінології та фахових мов. Львів : Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка, 2019. 312 с.
4. Коломієць Л. В. Проблеми синхронізації в українському дубляжі аудіовізуальних текстів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Лінгвістика*. 2020. Вип. 31. С. 45–51.
5. Кондратенко Н. В. Політичний дискурс: структура, семантика, прагматика. Київ : Логос, 2020. 384 с.
6. Матвієнко О. В. Особливості перекладу культурно маркованих елементів в аудіовізуальних текстах. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*. 2019. Т. 22, № 1. С. 132–138.
7. Науменко А. М. Лінгвопрагматичні аспекти перекладу політичних текстів. *Наукові записки Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологія*. 2016. Вип. 19. С. 56–62.
8. Огуй О. Д. Політичний дискурс як об'єкт перекладу: прагматичний аспект. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*. 2017. Т. 20, № 2. С. 89–95.
9. Chaume F. *Audiovisual Translation: Dubbing*. London : Routledge, 2020. 240 p.
10. Cabré M. T. *Terminology: Theory, Methods and Applications*. Amsterdam : John Benjamins, 1999. 247 p.
11. Díaz Cintas J., Remael A. *Subtitling: Concepts and Practices*. London : Routledge, 2020. 340 p.
12. Orero P. *Audiovisual Translation: A New Dynamic Umbrella*. *The Routledge Handbook of Audiovisual Translation*. London : Routledge, 2018. P. 1–14.
13. Pedersen J. *Audiovisual Translation Norms and Guidelines*. London : Routledge, 2020. 286 p.
14. Sager J. C. *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam : John Benjamins, 1990. 254 p.
15. Spiteri Miggiani G. Quality in translation and adaptation for dubbing: Applied research in a professional setting. *The Journal of Specialised Translation*. 2023. Issue 40. P. 1–20.

Дата надходження статті: 24.11.2025

Дата прийняття статті: 10.12.2025

Опубліковано: 29.12.2025